

ספר

טהרת שלמה

על מסכת טבול יום

שיעורים שנאמרו לע"נ האברך המופלג
הרה"ג שלמה זלמן זלזניק זצ"ל

כסליו תשפ"ו

הערות והארות:

TS4174740@gmail.com

ניתן להשיג את הספר אצל:

משפחת ווייס

רח' פנינה 5 ירושלים

025385434

משפחת זלצניק

רח' פרדו 9 בני ברק

035700779

יוצא לאור בסיוע

דברים אחדים

אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו, מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, שזיכני ללמוד מסכת טבול יום בצוותא חדא עם חבר ת"ח מבקשי ה'. השיעור נלמד לעילוי נשמתו הטהורה של אחד המיוחד מן החבורה, אב בחכמה ורך בשנים, הרה"ג ר' שלמה זלמן זלזניק זצ"ל, מטובי הלומדים בשיבת מיר מודיעין עילית, אשר יגע בתורה הק' ובאהבתה שגה תמיד, וזכה לכתרה של תורה ביגיעתו הרבה ובתפילתו הזכה, באצילות מידותיו והנהגתו הטהורה. לימוד המשנה וכל חידושי התורה שנתחדשו בזכותו ומחמתו, זכות הם לנשמתו הטהורה הצרורה בצרור החיים. והא ספר זה זכרון עולם להאי נפש נקי וצדיק. זכות התורה תעמוד לבניו היקרים יצחק נ"י ויהושע נ"י שיגדלו בתורה וביראת שמים.

ועתה, נתעוררו ידידי שליט"א לומדי השיעור להוציא את השיעורים לאור עולם, להוסיף בכך זכות בכתיבת דברי התורה עלי ספר, ואולי יהיה זה לתועלת לעוסקים במסכת זו. יישור כח לכל העוזרים והמסייעים, ובפרט לאחד המיוחד מלומדי השיעור החפץ בעילום שמו שהשקיע רבות ללא לאות בהוצאת ספר זה, וטרח הרבה להיות מן העושין והמעשין בכל ענייני הספר, יה"ר שיתקיימו בו דברי חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו.

אך זאת למודעי, שהדברים נכתבו מידי שבוע לאחר השיעור עבור בני החבורה שיוכלו לחזור על הדברים, ולא נכתבו ע"ד להדפיסם. לא היה פנאי לעבור על הדברים לבדוקם מחדש בעין בוחנת כראוי לכתיבתם עלי ספר, ועל כן ימצאו בהם הרבה דברים פשוטים, שבאו לבאר הפשט הפשוט להועיל למי שאינו עוסק בענינים אלו. גם יתכן שימצאו בהם שגגות, חסירות ויתירות, אך אקוה שמ"מ תבא תועלת ללומדים, ותהא רווחא שמעתתא.

אודה לידידי הגאונים שליט"א, שהשתמשתי בכתיבהם ובחיבוריהם על מסכת טבול יום, אשר דבריהם שזורים בתוך השיעורים, ופעמים אף שלא בשם אמרם, ובראשם ספר משנת טהרות לש"ב הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א, יבורכו כולם מפי עליון ויפוצו מעינותיהם חוצה.

הודאה מיוחדת לידידי עוז הגאון רבי יצחק קורלנסקי שליט"א ראש רשות הכוללים ללימוד סדר טהרות בעין, ולידידי הגאון רבי איסר זלזניק שליט"א, ולידידי הרה"ג ר' יהודה שטיינהויז שליט"א, על נשיאתם בעול הוצאת הספר, ישלם ה' פועלם וישפיע עליהם שפע רב של סיעתא דשמיא בכל מע"י ולרוות רוב נחת מכל יצ"ח בבריות גופא ונהורא מעליא.

ואני תפילה, כשם שעזרתני ללמוד מסכת טבול יום, כן תעזרני ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי התורה, ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרע זרעינו עד עולם.

אהרן ווייס

כסליו תשפ"ו

תוכן הענינים

פרק א משנה א

ביאור משנה א' - ב | קולית של מים המחולחלת - ה | הא דתנן בבא דמכנס חלות בפני עצמה - ו | ביאור החילוק בין טבוי לשאר טומאות - ט | סוגיית הירושלמי בחלה [פ"ג ה"ה] - יא | ראייה לשי' הרמב"ם, וביאור התורת זרעים - יב | ביאור המהרי"ט אלגאזי בדברי הירושלמי - יד | סתירה בדיוקא דמתני' - טו | ביאור התורת זרעים בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל - טז | ביאור נוסף בדברי ר' יוחנן - יז | קו' על ביאור זה ממנחות כ"ד א' - כ

פרק א משנה ב

ביאור משנה ב - כא | ביאור החילוק בין עד שלא קרמו למשקרמו - כא | שני דרכים בבי' החילוק בין ראשונה לשניה - כב | בפלוגתא דר' יהודה באורז ובטופח - כד | ד' המשנ"א והחזו"א בשאר רתיחות - כו | בדברי התוספתא במכנס חלות - כח | בד' התוספתא באורז וטופח, ובד' החזו"א - כח | איך טבוי פוסל מים הרי ל"ש בהו תרומה - ל | יסוד המקד"ד והתפא"י, ב' דיני טהרת תרומה - לא | תי' הר"מ בפיה"מ והרא"ש ובנגיעת טבוי בחולין המחוברין לתרומה - לב | חילוק בין שבע לה טומאה לנגיעת טבוי בחולין - לד

פרק א משנה ג ד

ביאור משנה ג' ד' - לו | ביאור המשנ"א, וביאור נוסף - לו | שי' הרמב"ם דמסמור דוקא פחות מאצבע - לח | גרגר מלח קטן וגדול - לח | חרחור כאצבע - לט | הטעם שהוצרך הר"מ לשנות פי' חרחור דסיפא - מ | בקו' התורי"ד דמלח אינו מקב"ט - מב | בד' שער אפרים בחרחור לענין לחם משנה - מג

פרק א משנה ה

ביאור הר"ש במשנה ה' - מה | ב' דרכים ליישב פי' הר"ש - מז | פי' הר"מ הרע"ב ומסקנת הר"ש במשנה ה' - מז | פי' הר"ר מנחם והגר"א - מט | ד' הגר"א בא"ר, ובביאורו על התוספתא - נ | קו' המקד"ד איך משכח"ל תרומה בתיאה וחילתית - נג | השמטת הרמב"ם תיהא וחילתית ופלפל - נד | ד' התורי"ד ביישוב סתירת המשניות - נה | חידוש גדול בדברי התורי"ד - נה | דעת ת"ק באפונים - נו | קו' האחרונים ממנחות ע' ב' - נז | דברי החזו"א בסוגיית הגמ' במנחות - נט | לשי' הראשונים דשעורה שאינה קלופה אינה אוכל, באיזה קליפה מיירי - סא

פרק ב משנה א

שי' הר"ש הרע"ב ור"ת בביאור רישא דמתני' - סג | מחלוקת הסוגיות בביאור ד' אב"ש - סה | בביאור פלוגתת אב"ש ורבנן לסוגיא בסוטה - סו | בביאור ד' ר"מ לפי הסוגיא בסוטה - סז | שי' רש"י והרא"ש והרמב"ם בביאור רישא דמתני' - סח | גדר הטומאה במשקה הטמאין - סט | חזרו לומר טבוי"י כמגע טמ"מ לקדשים - עא | פי' הגר"א בא"ר דחזרו לחומרא - עב | בקו' החזו"א מהסוגיא בנדה על שי' הגר"א והתוס' - עד | קו' מפרק ג' משנה ו' ע"ד רש"י והרא"ש - עה | משקין היוצאין מן הטמאין שלא לרצון - עו | גדר הטומאה במשקין היוצאין לשי' הר"ש והרא"ש - עז | דין משקין היוצאין לענין הכשר - עח | ביאור הנידון במשקה טבוי"י לשי' הר"ש והרא"ש - עט | משקין טמאין מטמאין שלא לרצון - פ | ושאר כל הטמאים בין קלים בין חמורים - פב | ביאור הרש"ש בד' התיו"ט - פד

פרק ב משנה ב

ביאור משנה ב' - פו | שי' הרמב"ם דמשקין הבאין מחמת ידים אינו מטמא כלים - פז | חידוש הצל"ח בידים טמאות, וראיית החזו"א - פח | ד' החזו"א והאו"ש בד' הרמב"ם בהלכות - צ | ביאור עיקר יסוד הרמב"ם בהקדמה - צא | ביאור בלשון הרמב"ם פי"ב אה"ט הי"ג - צב | יש ידים לטבול יום - צד | ראייה מהר"מ דלא כבי' הגר"א, ובי' המקד"ד - צה | חידוש המקד"ד דבטמא ממש לא גזרו טומאת ידים - צז | ביאור האו"ש והחילוק מבי' המקד"ד - צח | בד' הר"ש שכ' 'אם הני משקין דתרומה ניהו' - צט | ביאור התוספתא חומר בידים מבטבוי"י - קא

פרק ב משנה ג

ביאור רישא דמתני' לד' הר"מ ולד' הגר"א - קד | ד' הגר"א בטעמא דלא פסל אלא מקום מגעו - קה | ביאור חדש בגדר הביטול שכ' הגר"א ברישא - קו | ואם היה השום מרובה, אי קאי גם על הרישא ולקולא - קז | ביאור החילוק בזה בין הרישא לסיפא - קח | ד' רש"י והר"ש דמייירי במעורבים לגמרי - קט | ד' ר"ת וריב"א דאייירי שהשום והשמן בעין - קי | פלוגתת הראשונים בעיקר פירושא דמתני' - קיב | ביאור החידוש ברישא לד' רש"י והר"ש - קיג | ב' דרכים בביאור החילוק בין הרישא לסיפא - קיד | ביאור החילוק בין הרישא לסיפא לד' ר"ת - קטו | החולין והתרומה מחצה על מחצה - קיז | קו' האחרונים דאם היה השום מרובה קאי נמי ארישא - קיח | ביאור דברי ר' יהודה אימתי בזמן שהוא גוש בקערה - קכ | ביאור ד' הרא"ש והר"ש בדברי ר' יהודה - קכא | שי' חדשה של הריב"א והר"ן בפסחים - קכג | ביאור דברי ר' יהודה לשי' הריב"א והר"ן - קכו | ביאור תי' הגמ' לשי' התוס' בנזיר ור"פ - קכו | שיעור כביצה בטו"א שיעור בטומאה או בחשיבות אוכל - קכט | ביאור תי' הגמ' בפסחים לד' התוס' ותורא"ש בנזיר ור"פ - קלב | קו' התוס' מעיסה שנדמעה וביאור היישוב לד' התוס' - קלד | ביאור הפלוגתא בעיסה שנדמעה לד' התוס' - קלה | יישוב הר"ש על קו' התוס' - קלה | ביאור הפלוגתא בעיסה שנדמעה לד'

הר"ש - קלז | פלוגתתם לענין טב"י ולענין חלה אי הוי חדא פלוגתא - קלח | שי' הר"ש דהתרומה משלמת לשיעור חלה - קלח | שי' הר"ש דהחולין לכו"ע אינם כתרומה - קלט | בד' הר"ש דקו' ר' מנחם בר"י ממשנה ד' - קמ | בדברי הר"ש בדין טעם כעיקר לענין טומאה - קמא | ושאר כל הנדוכים - קמד | גי' הר"ש והרא"ש, וביאור המשנ"א והחזו"א - קמה | ביאור נוסף בשי' הר"ש - קמו | בדברי הרמב"ם והראב"ד (פ"ח הי"ג) - קמוז | ביאור החזו"נ והאו"ש - קמח | ביאור החזו"א בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד - קמח

פרק ב משנה ד

ביאור משנה ד' - קנ | בקו' הר"ש ממשנה ג' דלא פסל אלא מקום מגעו - קנב | בקו' הר"ש ממ"ג דלא פסל אלא מגעו - קנד | ביאור המשנ"א דחיבין לאחר שנפסל - קנה | פי' מחודש של הגר"א בסיפא דאם חיבין - קנה

פרק ב משנה ה

בשר הקודש שקרם עליו הקיפה - קנו | ביאור החזו"א בקו' הרא"ש ותיורצו - קנח | ב' דרכים ביסוד ביאור המשנה - קס | ספק החזו"א בד' ת"ק, ומחובר למחובר - קסב | ספק החזו"א בביאור ד' ריב"נ - קסב | קטניות שקרמו ע"ג פרוסות - קסד | מעשה קדירה וקטניות - קסד | שי' הרמב"ם בפירושא דמתני' - קסה | פלוגתא דר' דוסא ורבנן באוכל פרוד - קסז | לפי"ז לא דמי לפלוגתתם בעלמא, וקו' האחרונים מפ"ק דטהרות - קסח | ביאור המקד"ד בשי' הרמב"ם והראב"ד - קסט | ביאור הטעם דחלוק טומאת אוכלין משאר טומאות ויישוב קו' האחרונים מפ"ק דטהרות - קע | יישוב קו' החזו"א מסיפא אם היו גושין הרבה ימנו - קעא | שמן שצף ע"ג היין - קעג | שמן שצף ע"ג יין לענין שבת - קעד | לענין שבת לא די בדין חיבור, אלא שיהיו כחד - קעה | בדברי התוס' בשבת דת"ק איירי בכל הטומאות - קעז | נידון התוס' בשמן אי הוי משקה או אוכל - קעז | בדברי התוס' בעירובין ע"א ב' - קעח

פרק ב משנה ו

פלוגתת הר"ש והר"מ אם היין שבבור היה חולין או תרומה - קפא | ביאור שי' הר"ש דחולין ותרומה אינם חיבור - קפב | ראייה מביאור הגר"א, ויישוב הקו' לפי"ז - קפב | קו' ע"ד הגר"א מהתוספתא דאין יד למשקין - קפג | ביאור המקד"ד בהא דאין יד למשקין - קפד | ביאור נוסף בשי' הר"ש וסייעתו - קפה | שי' הרמב"ם והגר"א דהיין שבבור תרומה - קפו | ביאור התוספתא 'אם היה פיטס' - קפז | ביאור התוספתא לד' הר"ש - קפז | ביאור ד' ר' יוחנן בן נורי - קפח

פרק ב משנה ז

ביאור משנה ז' - קצ | טעמא דר' יהודה מפיה ומשוליה טמאה - קצב | קו' התויו"ט דמן הצדדים

יהא כמו מפיה ומשוליה - קצג | שי' התוס' בע"ז בטעמא דת"ק - קצד | שי' התורי"ד והרשב"א בטעמא דנקט דוקא בטבו"י - קצה | ביאור החזו"א בעיקר הנידון במתני' - קצו | שי' הראשונים להלכה בטומאה ובי"נ - קצט | יעלה באחד ומאה - רא | קו' התפא"י ליסגי בביטול ברוב, וביאור תי' הגר"א - רב | אי נפסל כל הקילוח או רק מקום מגעו - רג | מתני' דמכשירין כל הניצוק טהור - רד | פלוגתת רש"י ותוס' בחולין בחרדלית של גשמים - רה | בשאר טומאות אי נטמא רק התחתון או גם העליון - רה | קושיות האחרונים ע"ד הגר"א - רז | ג' דרכים באחרונים ביישוב קו' הגר"א - רז

פרק ב משנה ח

ביאור משנה ח' שי' הר"ש בפי' קמא - ריא | בקו' החזו"א דשרץ בעובי הדופן אינו מטמא - ריג | ביאור יסוד דינא דמתני' לשי' הר"ש בפי' קמא - ריג | פי' הר"ש [בס"א] והרע"ב, ובקו' התיו"ט - רטו | הר"ש [בפי' בתרא] והרא"ש - רטז | שי' הרמב"ם במשקין כהר"ש והטעם כהרא"ש - ריז | שי' הראב"ד - ריח | ד' שיטות בביאור משנה ח' - רכ | בין מלמעלן בין מלמטן - רכא | קו' הר"ש מכת"י על ב' הדרכים בס"א - רכב | בקו' הראב"ד אמאי נקט אב הטומאה - רכב | קו' על הרמב"ם אמאי טהור באב הטומאה - רכג | טמא באהל המת - רכד | בשי' הראשונים דנקב בעי צ"פ, ובנקב דמתני' - רכו | שי' הרא"ש בהא דטמא באהל המת - רכו

פרק ג משנה א

חידושא דמתני' בידות האוכלין - רכט | ביאור החידוש בידות דאורייתא - רכט | בקו' המשנ"א אמאי לא תני שומר - רל | ביאור נוסף בחידושא בידות האוכלין - רלא | פלוגתת הראשונים בפי' יד מיטמא ומטמא - רלא | בסתירת הר"מ בפיה"מ - רלג | ד' שיטות באוכל שנפרס - רלד | ושאר כל האוכלין - רלד | ביאור פלוגתא דתנאי באוכל שנפרס - רלו | ספיקות החזו"א בדבר טמא שנפרס - רלז | ד' שיטות באוכל שנפרס - רלט | סוגיית הגמ' בחולין - רלט | בד' הרא"ש בברכות - רמא | בדברי הרמב"ם בהכשר אבר המדולדל מדין יד - רמב | ספק החזו"א בביאור דינא דאוחזין אותו ביד - רמד | ב' קו' על הכרעת החזו"א, ויישוב קושייתו - רמה | בד' המשנ"א דעולה עמו היינו נשיכה - רמו | בד' הקה"י בחילוק בין חיבור מים לאוכל שנפרס - רמח | דברי החזו"א באוכל שנפרס - רמט | שי' רש"י בנידון דיד לפחות מכזית - רנ | שי' התוס' בחולין וד' המל"מ והמשנ"א - רנ | בתי' התוס' הרא"ש בחולין - רנא | ביאור החזו"א בד' התוס' בחולין - רנב | בדברי הר"ן בחולין - רנג

פרק ג משנה ב

ביאור משנה ב' - רנו | ביאור ראשון של החזו"א - רנו | ספק החזו"א אם מתני' דוקא בטבו"י - רנח | ביאור שני של החזו"א - רס | אם היה כמין כובע - רסא | אי חולין הוו חיבור לפסול את התרומה - רסב | ביאור מתני' דביצה וירק לד' הרמב"ן - רסג

פרק ג משנה ג

ביאור משנה ג' - רסה | בד' המשנ"א בביאור פלוגתת ת"ק ור' יוסי - רסו | קו' החזו"א מ"ש חוט שקרם מכמין כובע - רסז | בטעמא דר' יוסי - רסח | ביאורו המחודש של הגר"א - רסט

פרק ג משנה ד

עיסה שנדמעה או נתחמצה - ערב | ב' פלוגתות בעיסה שנדמעה - רעג | ד' רש"י והר"ש דהוי ב' פלוגתות נפרדות - עדר | שי' הר"ש התרומה משלמת לשיעור חלה - ערה | שי' התוס' בנדה דכל המדומע פטור מחלה - ערה | ביאור החילוק בין עיסה שנדמעה למקפה - רעו | ביאור הפלוגתא לענין טבוי"ל לד' הר"ש - רעז | פלוגתתם לענין טבוי"ל ובחלה הוי חדא פלוגתא - רעח

פרק ג משנה ד

עיסה שנילושה במי פירות - רפ | בד' התיו"ט והמשנ"א - רפ | בש"י התוס' בזבחים ובמנחות, וישוב ד' התיו"ט - רפא | עיסה שנילושה במי פירות לענין חלה - רפב | ביאור התורת זרעים בטעמא דר"ל - רפד | ב' ביאורי האו"ש בטעמא דר"ל - רפה | ביאור החזו"א בטעמא דר"ל - רפז | ביאור סברת ר' יוחנן לחלק בין טומאה לחלה - רפו | פסק ההלכה בעיסה שנילושה במי פירות לענין חלה - רפח

פרק ג משנה ה

ירק של חולין שבשלו בשמן של תרומה - רפט | ביאור הרא"ש בד' רבי עקיבא - רפט | ביאור המשנ"א במתני' - רצא | דברי החזו"א ע"ד הר"ש - רצב | ביאור פלוגתא דמתני' לדרכו של החזו"א - רצג | ביאור מחודש של הגר"א במ"ד - רצד | לד' הגר"א מ"ש מעיסה שנדמעה - רצו | דברי המשנת טהרות בד' הרמב"ם דמפרש כהגר"א - רחצ | ב' קו' ע"ד הרמב"ם - רצט | הרמב"ם פסק בר' יוסי בן חנינא - רצט | ביאור החידוש בהא דלא פסל אלא מקום מגעו - ש | הערה בד' הרמב"ם שכ' עיסה שהוכשרה במשקין - שא | ביאור חדש בהא דפסל מקום מגעו - שב

פרק ג משנה ו

ב' דרכים בביאור משנה ו' - שג | קו' גדולה בד' הרמב"ם - שז | בהא דנקטו במתני' ככר של תרומה, ופי' חדש של התפא"י - שז | ביאור נוסף לפי שי' הר"ש בהא דאיירי בתרומה - שז | קו' החזו"א דתולדות המים אפי' שלא לדעתו - שח | קו' החזו"א מנתכין למוץ דהוי מחשבה על הרוק - שט | קו' החזו"א דבנתכין למוץ ליכא בלילה לרצון - שי | ביאור חדש בד' הרמב"ם בהלכות - שיא | פלוגתא דר"מ ורבנן במשקה טבוי"ל - שיד

פרק ד משנה א ב ג

החידוש במ"א ומ"ב ומ"ג - שיז | סוגיית הגמ' בנדה ז' א' - שיח | ספק הגרע"א בטומאת מעל"ע
בחולין לענין תרו"ק - שכ | שי' התוס' והרא"ש בנדה - שכא | שי' הר"ש והרמב"ם - שכב | לד'
הר"ש איכא מחלוקת הסוגיות למ"ד כחלה דמי - שכד | קו' הר"ש דלא בעינן מוקף בשעת קריאת
שם - שכו | יסוד בהפרשת חלה ותרו"מ - שכח | יסוד המקד"ד דאפשר לתרום ע"י מעשה בלא
קריאת שם - שכט | ביאור הנידון בקוצה ע"מ לקרות שם - שלא | ביאור שני תי' הר"ש - שלא |
תי' הר"ש [בנדפס] והרא"ש - שלב

פרק ד משנה ד

ביאור משנה ד' - שלד | ביאור החידוש ברישא דמתני' - שלה | ביאור החידוש בסיפא
דמתני' - שלה | חקירה אם הפרשת המעשר היא גם על עצמו - שלו | ביאור נוסף בחי' המשנה
בסיפא - שלח | בד' הגרע"א בקנין מע"ש שחל בשבת - שלט | קו' על הגרע"א ממתני' דידן - שמ'
יישוב האחרונים ע"ד הגרע"א - שמא | בראיית הגרע"א מפדיון הבן - שמב | אם יכול לחזור בו עד
שתחשך - שדמ | קו' היד דוד מהתוספתא דעושה אותה תרו"מ על מקום אחר - שמה | בד' הר"ן
והרשב"א בנדרים כ"ט ב' - שמו | ביאור חדש בהא דעושה אותן תרו"מ על מק"א - שמט | בד'
המהריט"א בהל' חלה - שנ | ספק הקה"י בנעשה אינו ברשותו ביום ל' - שנב | קנין לאחר ל' ונעשה
גוסס ביום ל' - שנג | אם יש חיסרון של אינו ברשותו בשיריים - שנה

פרק ד משנה ה

מחללין על פירות ע"ה, חזרו לומר אף על מעותיו - שנו | היוצא בקולר ואמר כתבו גט
לאשתי - שנה | קו' השערי חיים מסוגיית הגמ' גיטין ס"ג' ב' - שסא | מה השייכות של משנה
זו למכילתין - שסג

פרק ד משנה ו

ביאור משנה ו' - שסד | ועל כולן אמר ר' יהושע - שסה | בד' הרא"ש בכלים דקאי על ג' משניות - שסו

פרק ד משנה ז

ביאור השייכות של משנה זו למכילתין - שסח | ביאור הפני משה והגר"א ומעשה אורג - שסט |
ביאור נוסף בד' ת"ק - שע | ספק בדעת ר"ש - שעא | גי' הר"ש והגר"א בתוספתא - שעב | שי'
הרמב"ם בביאור התוספתא - שעד | 'אף מי שיש בו דעת להתנות' - שעה

מפתח מקורות שעח

מוצש"ק בה"ב תשפ"ג

שיעור א

הקדמה

א. **טבול יום** היינו אדם או כלי שהיה טמא, בין אם היה אב הטומאה או ראשון לטומאה וטבל, נטהר בטבילתו מעיקר טומאתו, ונעשה טהור לחולין ולמעשר, כדכתיב ורחץ במים וטהר, ועדיין הוא טמא לענין תרומה עד שיעריב שמשו, אסור באכילת תרומה ופוסל את התרומה במגעו עד שיעריב שמשו, וכדכתיב וטמא עד הערב, [וכתיב ובא השמש וטהר]. וכ"כ **הרמב"ם** (פ"י אבה"ט ה"א) וז"ל כל המתטמא באב מאבות הטומאות בין אדם בין כלים הרי הוא ראשון לטומאה כמו שביארנו עד שיטבול, טבל הרי הוא כשני לטומאה עד שיעריב שמשו שנאמר במים יובא וטמא עד הערב וטהר, הכתוב קרא לטבול יום טמא עכ"ל. ובה"ב כ' וז"ל אחד טבול יום מטומאה חמורה כגון שטבל מזיבות, מטומאת מת וצרעת, ואחד טבול יום מטומאת שרץ וכיוצא בו, כל הטעון הערב שמש בין אדם בין כלים, בין מדברי תורה בין מדברי סופרים, הרי הוא כשני לטומאה עד שיעריב שמשו עכ"ל. ונמצא דטבול יום דינו כשני לטומאה, שהוא עושה שלישי, ולכן אינו מטמא בחולין ובמעשר שאין נוהג בהן שלישי לטומאה, אבל בתרומה שיש בה שלישי פוסל אותה ועושה אותה שלישי, וכמ"ש הרמב"ם שם (ה"ג) טבול יום פוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה וכו' כיצד טבול יום שנגע באוכלין של תרומה עשאו שלישי לטומאה מפני שהוא שני, וכן אם נגע במשקין של תרומה טמאן והרי הן שלישי לטומאה עכ"ל.

ואמנם גרע דינו של טבול יום משני לטומאה בכמה דברים. חדא, לענין משקין, דתנן בפרה (פ"ח מ"ז) כל הפוסל את התרומה, מטמא את המשקין להיות תחלה לטמא אחד ולפסול אחד, חוץ מטבול יום ע"כ, והיינו דכל שני לטומאה [שהוא פוסל את התרומה] מטמא משקין להיות תחילה, ולפיכך מטמא אפי' משקין חולין, כדתנן בטהרות (פ"ב מ"ו), אבל טבול יום אינו מטמא משקה חולין כלל, אלא רק משקה תרומה, ואינו מטמא אותן להיות תחילה אלא רק פוסל אותן ועושה אותן שלישי. וכ"ז נרמז בקצרה בהקדמת הר"מ למשנתנו וז"ל כבר בארנו כמה פעמים שטבול יום פוסל את התרומה, בין שהיו אכלין של תרומה או משקין של תרומה, פוסל ואינו מטמא עכ"ל.

וכן מצינו פלוגתא דתנאי בפרה (פ"א מ"ד) בטבול יום, דר"מ אומר מטמא את הקדש ופוסל את התרומה, וחכ"א פוסל בקדש ובתרומה, והיינו דסבר ר"מ דטבו"י דינו כשני לטמא את

הקודש ולעשותו שלישי, ואותו שלישי יעשה רביעי בקודש, ורבנן סברי דטבו"י גרע משני לטומאה, ולעולם אינו 'מטמא' אלא רק 'פוסל', ואפי' כשנגע בקודש לא נעשה הקודש שלישי אלא רביעי, וכ"פ הרמב"ם שם וז"ל טבול יום פוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה ואוכלי הקדש ומשקה הקדש פוסל הכל, כיצד וכו' נגע טבול יום במשקין של קדש טימאן והרי הן רביעי לטומאה, וכן אם נגע באוכלי הקדש עשאן רביעי עכ"ל. ויעו"ש עוד במ"ה דפליגי ר"מ ורבנן בטעון טבילת מים מדברי סופרים שהוא שני לטומאה, דלר"מ מותר באכילת מעשר, וחכמים אוסרים, וכ' הרע"ב שם דהלכה כחכמים, ולענין טבול יום מפורש במשנה בנגעים (פי"ד מ"ג) 'טבול יום אוכל במעשר' וכ"ה בפ"א דכלים מ"ה, ונמצא דלד' חכמים איכא קולא נוספת בטבו"י מכל שני לטומאה, דשני אסור באכילת מע"ש, וטבו"י מותר.

עוד מצינו דטבו"י אינו מטמא חולין שנעשו לטהרת תרומה, וכמו שכ' האליה רבה להלן (פ"ב מ"ג) מהתוספתא, וגרע משני לטומאה שמטמא חולין שנעשו לטהרת תרומה, ועושה אותן שלישי, ולכאור' הביאור בזה דטבו"י אינו 'מטמא' אלא רק 'פוסל', ול"ש דין 'פסול' אלא רק בתרומה או בקודש, ולא בחולין שנעשו לטהרת תרומה.

וכן נראה דבכל האופנים ששינוי בפ"ק דאינו חיבור בטבול יום אבל בשאר הטומאות בין קלות בין חמורות הווי חיבור, דוקא בטבו"י הוא דלא הווי חיבור, אבל בעלמא אפי' בשני לטומאה הווי חיבור לעשותן שלישי בתרומה או בקודש, [וכן מפורש בדברי הרמב"ם גבי קלות וחמורות].

פרק א משנה א

ביאור משנה א'

בתוספתא דטהרות אי זהו הנושך התולש ממנו משהו עכ"ל והיינו דמפרש 'חלות' מלשון הפרשת חלה, שקיבל הכהן כמה חלות שהופרשו מן העיסה, והניחן זע"ז ודעתו להפרידן, ונדבקו זה לזה עד כדי שאם מפרידן נושכין מעט זמ"ז, וכ"כ הרא"ש והרע"ב. וכן נראה גם מפ' הר"מ שהקדים למשנתינו בזה"ל 'וכבר בארנו בטהרות שדין החלה והתרומה שוה לענין הטומאה, דע זאת', וכונתו לפרש בזה בבא דמכנס חלות ב"ש אומרים חיבור בטבול יום, שאם נגע באחת פסל את כולן, ולב"ה לא הוי חיבור ולא פסל אלא זו שנגע בה, ושאר החלות טהורות.

ב. המכנס חלות על מנת להפריש ונשכו בית שמאי אומרים חיבור בטבול יום ובית הלל אומרים אינו חיבור, ופי' הר"ש מכנס חלות, מלשון ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, והיא חלה שהופרשה מן העיסה, וטבול יום פוסלה, ואם יש לכהן כמה חלות שאינן אפויית, ונתנם זו על זו, ואין דעתו להניחם כך לעשותם ככר אחד, אלא ע"מ להפרישם ולהבדילם זו מזו, ואחרי כן הניחן: ונשכו, שדבקו זו בזו כדתניא

מקראות נושכות זו בזו, וככרות נושכות זו בזו, וצ"ב מה בין חלות שנשכו למקראות וככרות נושכות זו בזו, וביאר החזו"א דלכך פירשו הראשונים דחלות היינו חלת אהרן, ואע"ג דלקמן נקט מקראות וככרות סתם וא"צ לפרש דאיירי בתרומה דממילא שמעינן ליה, מ"מ חלות דרישא ודאי חלת אהרן קאמר, דאל"כ חלות וככרות חדא הן, אלא רישא בחלות שלא נערכו עדיין ועתיד הכהן להפריש ולערכן וכדקתני ע"מ להפריש, אבל סיפא מקראות וככרות כבר הן ערוכות ואין שם קפידיא כל כך להפרישן, דאם יאפו יחד מעורות קצת זה בזה לא יפסדו, ומ"מ דרך להפרישן בשעה שנותנן בתנור עכ"ל. **האופה חמיטה ע"ג חמיטה עד שלא קרמו בתנור, ופי' הר"מ וחמיטה עוגה דקה, עד שלא קרמו, בטרם יתהווה לה קרום, אלא נדבקו זה בזה כשהן בצק, וזה בלי ספק שאינו בכוונתו, מפני שהוא מקלקל צורות הלחם ומשתנה עכ"ל.**

גי' הר"ש והרא"ש וקולית שלמים המחולחלת, ופירשו עצם של ירך, ושלמים נפסלים בטבול יום, ומשום דלא משכח בשר בתרומה נקט שלמים, ונקט עצם הקולית משום דיש בו מוח יותר מבשאר עצמות. המחולחלת, שהמוח מקשקש בתוכו דגרעה כדמוכח בפ' העור והרוטב גבי קולית המת הילכך אמרינן בה דלא הוי חיבור בטבול יום, שאם נגע בעצם לא נטמא המוח. והנה הכא לא הוי נידון בהלכות חיבור, דהקולית אינה אוכל ולא חזיא לטומאת אוכלין, ורק המוח שבתוכה הוא אוכל וראוי לקבל טומאה, אלא

דהקולית מהניא להכניס טומאה למוח מדין שומר, וצ"ל דהנידון כאן הוא בהל' שומר, בכה"ג שהמוח מתקשקש אי חשיב שומר לטמא את המוח או לא. ומה"ט הק' **הרא"ש** בסו"ד על גי' זו בזה"ל ומיהו קשה דקולית של שלמים אינו מענין האחרים דמיירי בשני דברים המתחברים יחד, ולא איירי בדין שומר עכ"ל. [ובגמ' שם אמרו דהיכא דהמוח מתקשקש אינו מעלה ארוכה, ולא מטמא מדין אבר, ובפשוטו אכתי הוי שומר, דמה"ט מהני לטמא את המוח בנקובים, אלא דשומר של נבילה אינו מטמא אלא בנקובה שהיא ראויה למגע, וצ"ע. והרא"ש בסו"ד הק' זו"ל ועל קולית שלמים קשיא לי דאמרי בפרק העור והרוטב דמוח המתקשקש לא הוי חיבור כלל, אף בשאר טומאות, אם לא שנאמר דמחולחלת לא הוי גרוע כמתקשקש, שלא נתייבש המוח לגמרי, אלא נתחלחל שאין העצם מלא מוח ע"כ, וצ"ב דהתם אמרי' רק דאינו מעלה ארוכה, ואינו מיטמא מדין אבר אלא מדין שומר, ולעולם י"ל דהוי חיבור, אלא דהמוח אינו מטמא ע"י חיבור הקולית אלא בניקבה דראויה למגע]. **ואולי** כוונתו להק' דחזינן התם דבעינן לדין שומר, ואילו מדין חיבור פשיטא לן דלא הוי חיבור כלל. **אך** קשה דהכא נמי נימא דאין כוונת המשנה לטמא מדין חיבור אלא מדין שומר, [ואף דכל המשנה איירי בדיני חיבור, הרי זה מה שהק' בסו"ד]. **ושמא** כוונתו להק' דהתם אמרי' דבאינה נקובה לא מהני לטמא אפי' מדין שומר, ויעו"ש בתוס' (קכ"ו ב' ד"ה בנבלתה) שכ' לחלק דדוקא בשומר דנבילה בעינן שתהא נקובה, אבל בשומר דטומאת אוכלין לא בעינן נקובה].

והר"ש הק' על גי' זו דהו"ל למיתני קולית של שלמים, ומסיק הר"ש 'ונראה דשתי תיבות הן של מים, ורתיחת המים קולית שמה, ואם נגע ברתיחתן לא הוי חיבור

הרי זה פסל הכל שלא פסלו טבול יום, ואין צ"ל שאם היה הנוגע אב טומאה או ראשון שהוא מטמא הכל, ומפני מה הקילו בטבול יום מפני שכבר טהר ואינו מחוסר אלא הערב שמש עכ"ל. ובפשוטו ביאור הרבותא ד'בין קלות' לשי' הרמב"ם הוא דאפי' שטומאתן רק מדברי סופרים, אמנם יש להוסיף עוד בזה, דרבותא דקלות הוא דאע"פ שהן בדרגת שני לטומאה שהם רק 'פוסלין את התרומה', מ"מ דינם כשאר כל הטומאות דהוי חיבור לפסול הכל, וחימירי מטבוי"י שאינו פוסל אלא מה שנגע בו, וזה מדויק בלשונו הזהב של הרמב"ם שכ' **הרי"ז פסל הכל שלא פסלו טבוי"י**, ואי"צ לומר שאם היה הנוגע אה"ט או ראשון שהוא **מטמא** הכל וכו'.

ובאמת יש להעיר על פי' הר"ש והרע"ב שכ' דבין קלות היינו ראשון ובין חמורות היינו אב, דמאי איריא ראשון, הא אפי' שני לטומאה נמי דינו כשאר טומאות דהוי חיבור לפסול הכל ולעשותו שלישי בתרומה, [וכן מפורש בתוספתא שהביא הר"ש בריש פ"ב חומר בידים מבטבוי"י וכו' וכל שאינו חיבור בטבוי"י חיבור בידים יעו"ש], ואפי' בשלישי לטומאה יהא חיבור לפסול בקודש ולעשות הכל רביעי, דרק בטבוי"י הקילו שאינו חיבור, ויעוין בפ"י הרא"ש שכ' כיסוד פי' הר"ש והרע"ב וז"ל בין קלות, ולד הטומאה. בין חמורות, אב הטומאה עכ"ל, וי"ל דחמורות מיקרי אב הטומאה, וקלות מיקרי ולד הטומאה, ולאו דוקא ראשון אלא גם שני ושלישי בכלל, דכולהו מיקרו ולד הטומאה, ויל"ע בזה.

ולא נפסלו המים, בזמן שחלולין מלשון ארעא חלחולי מחלחלא דפ' חומר בקודש (כ"ב א') עכ"ל. וכן פי' הר"מ בפיה"מ וז"ל ואמר קולית המים המחולחלת רוצה לומר שיש בתוכה חלל וקצוותיה נוגעים באכלי תרומה עכ"ל. וכן **הרא"ש** דחה גי' זו, והרמב"ם גורס קולית של מים, ודומה הקצף ההוא במים מחמת האויר הנכנס בו לעצם הקולית שהוא עגול בראשו, וקאמר קולית המים המחולחלת, כלומר שתוכה חלול וקצוותיה מחוברים לאוכלי תרומה, ונגע טבול יום באותו הקצף, השתא נחא דהאי הוי דומיא דאחריני עכ"ל. והיינו דלפי"ז הוי נמי נידון בהלכות חיבור, אי הקולית היא חיבור לכל המים או דלמא כיון שהיא מחולחלת לא היא חיבור, ודמיא להמשך המשנה ורתיחת גריסין של פול ראשונה, ורתיחת יין חדש, דנגע הטבוי"י ברתיחה, ופליגי אי הוי חיבור אל הגריסים והיין, ר' יהודה אומר אף רתיחה של אורז. **בש"א חבור בטבול יום בית הלל אומרים אינו חבור.**

ומודים בשאר כל הטומאות בין קלות בין חמורות, ופי' הר"ש בין קלות, ראשון. בין חמורות, אב, וכ"כ הרע"ב. וכ' התויו"ט ומלשון הרמב"ם (פ"ז ה"ח) משמע דקלות אותן שהן מד"ס השנויין בסוף מס' זבים עכ"ל, דהנה כ' הרמב"ם וז"ל יש דברים שאינם חיבור בטבול יום ואע"פ שהן חיבור בכל הטומאות, אלא אם נגע בהן טבול יום לא פסל אלא זה שנגע בו, ואילו היה הנוגע במקום טבול יום אדם אחר היה פוסל הכל, אפילו היה הנוגע אדם שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין **שהיא טומאה קלה**

קולית של מים המחולחלת

ג. **בהא** דתנן קולית של מים המחולחלת, דאינה חיבור בטבוי, ובמ"ב תנן דכשאינה מחולחלת טמאים בטבוי ואי"צ לומר בכל הטומאות, וכ' הרש"ש וז"ל הן תרומה לא שייכא במים. וחולין שנעשו על טהרת תרומה ג"כ טבוי אין פוסל, כמו שהביא הא"ר בפ' דלקמן מ"ב מהתוספתא. וע"כ מיירי כאן במים המקודשין כגון של ניסוך החג עכ"ל. אמנם החזו"א (א' ג') כ' דלא מיירי במי החג דאין מבשלים אותן, וכוונתו דהקולית של מים נעשית ע"י בישול ורתיחה, וכמ"ש הר"ש 'ורתיחת המים קולית שמה' וכ"ה לשון הרמב"ם בהלכות 'וכן המים שהרתיחו ונעשו כקובה', ואין מבשלים את מי החג. וכ' החזו"א דהרמב"ם בפירושו דקדק בלשונו וכ' וז"ל ואמר קולית המים המחולחלת רוצה לומר שיש בתוכה חלל וקצוותיה נוגעים באכלי תרומה עכ"ל, וכן העתיק דבריו בפ' הרא"ש, והיינו דבאמת אין הנידון לפסול המים, שהם אינם תרומה לעולם, אלא שהמים מחוברים לאוכלי תרומה, ואי הוי חיבור אזי פוסל את האוכלי תרומה, וז"ל החזו"א והא דתנן קולית של מים פי' הר"מ דמחוברת ללחם של תרומה, דהא מים של תרומה ליכא, ומי החג אין מבשלין אותן עכ"ל.

אמנם בלשון הר"ש משמע כהרש"ש שכ' וז"ל ורתיחת המים קולית שמה, ואם נגע ברתיתחן לא הוי חיבור ולא נפסלו המים, בזמן שחולוין וכו' עכ"ל, וכ"כ הרע"ב, ומשמע דאיירינן כלפי פסול המים עצמן, וע"ע

בהשגת ראב"ד (פ"ח ה"א) שכ' וז"ל וכן המים שהרתיחו. א"א זה כתב במקום קולית של מים המחולחלת והוא האופיא שעל פני המים, ועל שם קלותה נקראת קולית, ואני הייתי מפרש קולית כד ששואבין בו מים, ויש בה נקב בשולים שהרוח נכנס בו ומבעבע את המים, ובטבול יום שנגע באותו בעבוע אינו חיבור למים עכ"ל, ומשמע דאיירי כלפי פסול המים עצמם, וצ"ל דאיירי במי החג וכמ"ש הרש"ש. [וע"ע בחזו"א שהעיר דהרמב"ם בהלכות (שם) סתם דין המים ולא הזכיר שהן מחוברים לתרומה ע"כ, ויש להוסיף דהרמב"ם שם כ' וז"ל וכן המים שהרתיחו ונעשו כקובה, והגריסין שהרתיחו רתיחה ראשונה, ויין חדש ואורז שהרתיחו, ונגע טבול יום ברתיתה אינו חיבור ולא פסל אלא הרתיחה בלבד, ומשמע דקאי נמי אמים, וצ"ע].

וכ' החזו"א ע"ד הרמב"ם בפירושו וז"ל ושמעינן מכאן דאם חולין מחוברים לתרומה ונגע טבוי בחולין פסל את התרומה אע"ג דהמים עצמן אינן נפסלין, וכ"ה בהדיא לק' פ"ג מ"ב ירק של תרומה כו' עכ"ל. וכוונתו דהכא הרי הטבוי נגע ברתיתח המים, והנידון אי הוי חיבור לפסול את אוכלי התרומה, וקשה הרי המים שנגע בהן חולין הם, ולא נטמאו במגעו כלל, והיאך יהני מגעו לפסול את אוכלי התרומה המחברים למים, וע"ז כ' החזו"א דחזינן מהכא דבר חידוש, דאע"פ שלא פסל מקום מגעו, מ"מ אהני חיבור המים לתרומה, שהמגע של הטבוי במים יחשב כאילו נגע באכלי התרומה עצמן, ושפיר נפסלו האוכלין ממגעו אע"פ שהמים הטהורים מפסיקין בין הטבוי לבין התרומה.

וע"ע במשנ"א כאן שכ' וז"ל ודע דכל הני דאינו חבור בטבו"י, דוקא כדקתני שהיו מופרשין ואח"כ נשכו. אבל אם לא הופרשו מעולם, כגון עיסה שקרא שם חלתה בצפונה או בדרומה, אע"פ שדעתו להפרישה וסופו להפרישה, הוי חבור ואם נגע טבו"י במקצת העיסה נפסלה החלה, והכי איתא בתוספתא ופסקה הרמב"ם בפ"ח שם עכ"ל, וכוונתו לתוספתא בריש פ"ב 'עיסה שקראה שם חלתה בצפונה, וכן קישות שקרא שם תרומה בצפונה, הרי זה חיבור. ניטלה חלתה מתוכה וחזר לתוכה הרי זו אינו חיבור, וביאר הגר"א וז"ל עיסה שקראה שם חלתה. פי' ועדיין לא הפרישה ממנו וכן קישות: הוי חיבור, פי' ואם נגע טבול יום אפי' בצד החולין נמי טמא התרומה, כאילו נגע בה, ולכך הוי חבור להביא את הטומאה לתרומה אף שלא נגע בה: נטלה חלתה ממנה וחזרה לתוכה. פי' לתוך העיסה: אינו חבור, פי' דכיון שהופרש פעם אחת ממנה וגם עתה הוא מקפיד על תערובתן ורוצה שלא יתערבו, לא עדיף מהמכניס חלות שאינו חבור לב"ה עכ"ל. והתם נמי לא פסל הטבו"י מקום מגעו, שהרי העיסה היא חולין ולא נטמאה כלל במגע טבו"י, מ"מ אהני מגעו בעיסה לטמא החלה שבצפונה או בדרומה, כיון שהעיסה חיבור, וכשנגע בעיסה חשיב כנגע אף בחלה שבצד השני, ונפסלה במגעו.

ובעיקר פי' הרמב"ם והרא"ש, יל"ע אמאי חשיבי המים מחוברים לאוכלי תרומה, דאטו מפני שנוגעים בהו יהיו מחוברים להם, ובפשוטו היכא דאיכא משקין ע"ג אוכלין ונגע אה"ט במשקין, נעשו המשקין ראשון והם מטמאין את האוכלין להיות שני, וכמו כן אם נגע טבו"י במשקין לא פסל אלא את המשקין ולא את האוכלין.

ונראה לומר, דהנה מצינו דין חיבורי אוכלין ע"י משקין, והיינו דהאוכלים נחשבים מחוברים זל"ז ע"י המשקין שביניהם, וכמבואר במנחות (כ"ד א') דאם נגע טבו"י באחד מהן נפסל אף השני דמחובר לו ע"י המשקה, וא"כ י"ל דכ"ש שהמשקין בעצמן חשיבי מחוברים לאוכלין, דאי נימא דהמשקין עצמן לא נתחברו לאוכל, איך יתחברו שני האוכלין זל"ז בשעה שיש ביניהם משקין שאינו חיבור להם, וכן נראה מדברי המשנ"א לקמן (פ"ג מ"ב) יעוש"ה. ולפי"ז אם נגע אב הטומאה במשקין שע"ג אוכלין, נעשו האוכלין ראשון כאילו נגע האה"ט גם באוכלין עצמן, ואפי' למ"ד טומאת משקין דרבנן, מ"מ הכא יהיו האוכלים טמאין מה"ת, כיון שנטמאו מכח השרץ, והמשקין הם רק חיבור לאוכלים, וכן למאי דקיי"ל דמשקין אינם מטמאין אחרים מה"ת, הכא יהיו האוכלין טמאין מה"ת, דאין טומאתן מכח המשקין אלא מכח השרץ. [אולם עי' בחזו"א (סי' ד' ס"ק י"ג וס"ט ט"ז) שהוכיח דחיבורי אוכלין ע"י משקין אינו אלא היכא דיש לו צורך באותן המשקין וניח"ל בחיבורן יעו"ש, ולפי"ז אם סתם יהיו מונחין משקין ע"ג אוכלין ללא צורך לא יהא בהו חיבור, והכא מיירי דהיה צורך בחיבורן, וע"ע בדברי החזו"א שהובא להלן (שיעור י"ט אות ג') שדן בחיבור משקין לאוכלין], וצ"ע בכל זה.

הא דתנן בבא דמכנס חלות בפני עצמה

ד. כ' הר"ש 'וכל הני שחשיב הכא אפלוגתא דב"ש וב"ה דסיפא קיימי, והא דלא כייל חלות בהדיהו, משום דחלות לבית הלל

הרע"ב 'עד שלא קרמו בתנור, דכיון שנדבקו כשהן עיסה, הרי צורתן נפסדת אם מניחן מדובקין, הלכך ודאי עתיד להפרידם עכ"ל, ומ"ש דבזה מודו ב"ה דהוי חיבור בשאר טומאות. וכן **הרש"ש** דבמכנס חלות קתני ע"מ להפריש משמע דדעתו היה בבירור להפריש זו מזו, לכן ס"ל לב"ה דאפי' בשאר טומאות אינו חיבור. משא"כ באינן דסיפא מיירי בסתמא, ואף שמן הסתם גם בהנך עומד להפרישן וכמ"ש הרע"ב גבי חמיטה, מ"מ כיון דהוי רק סתמא מודו ב"ה בהו דהוי חיבור בשאר טומאות, וכ"כ במשנ"א. **והחזו"א** כ' דברישא דאיירי בחלות שלא נערכו עדיין, ועתיד הכהן להפרישן ולערוך וכדקתני ע"מ להפריש, בזה אינו חיבור כלל משום דדעתו בהדיא להפרישן, אבל סיפא מקרצות וככרות כבר הן ערוכות, ואין שם קפידא כל כך להפרישן, דאם יאפו יחד מעורות קצת זה בזה לא יפסדו, ומ"מ דרך להפרישן בשעה שנותנן בתנור, ובזה אמרי ב"ה דאינו חיבור בטבוי" אבל בשאר טומאות הוי חיבור.

וכ' התוי"ט 'והרמב"ם לא פירש כן, אלא דהא דלקמן ומודים וכו' אחלות נמי קאי. וכן כתב בחבורו ריש פ"ח מהל' טו"א ע"כ. וכונתו דהר"מ בפיה"מ כ' דברי ב"ש במכנס חלות 'בית שמאי אומרין שהוא פסל הכל, וכך הדין במקרצות וככרים וחמיטה על גבי חמיטה וכו' ואחר שביאר כל המשנה כ' 'ובית הלל אומרין שלא פסל אלא דבר שנגע בו בלבד, וכל אלו אינן חבור. והכל מודים שכל אלו חבור בשאר טומאות בין קלות בין חמורות, לא נחלקו אלא בטבול יום מפני שכבר טהר ואינו מחוסר אלא הערב שמש',

אינן חיבור לא בטבול יום ולא בשאר טומאות. אבל הני דוקא בטבול יום פליגי אבל בשאר טומאות מודו כדקתני סיפא עכ"ל, וכ"כ הרע"ב, והיינו דהא דקתני סיפא ומודים [ב"ה] בשאר כל הטומאות בין קלות בין חמורות, קאי על מקרצות ואילך, אבל ברישא במכנס חלות פליגי ב"ה וסברי דאינו חיבור אף בשאר טומאות. וכן **התוי"ט** וז"ל ומסיים **מהר"ם** והא דנקט טבול יום משום רבותא דב"ש דאפילו בטבול יום הוי חבור עכ"ל. והיינו דקשיא ליה אי פליגי גם בשאר טומאות אמאי קתני ב"ש אומרים חיבור **בטבוי** וב"ה אומרים אינו חיבור, הא בכל הטומאות נמי פליגי, ות' המהר"ם דנקט לה לרבותא דב"ש דאפי' בטבוי" הוי חיבור. [ועיי"ש בתוי"ט שכ' דאשכחן כה"ג דקתני רבותא לב"ש] וכן **התוי"ט** 'ולא פירשו טעמא מאי מחלקין בין חלות לאינן', והיינו דלא נתפרש בדברי הר"ש והרע"ב והמהר"ם טעם החילוק בזה, מ"ש דבמכנס חלות סברי ב"ה דלא הוי חיבור אפי' בשאר טומאות, ואילו במקרצות וככרות וכל הני דסיפא מודו ב"ה דהוי חיבור בשאר טומאות.

ובפי' הרא"ש כ' כיסוד דברי הר"ש וז"ל והא דמפליג פלוגתא דחלות לבד, משום דלא מפליג ב"ה בהו בין טבול יום לשאר טומאות, דכיון דכנס **ע"מ להפריש אף בשאר טומאות לא הוי חיבור לב"ה** עכ"ל. ומבואר בדבריו דהטעם דברישא סברי ב"ה דלא הוי חיבור אפי' בשאר טומאות הוא מפני שכנס **ע"מ להפריש**. וצ"ב דלכאוף גם מקרצות וככרות הוי **ע"מ להפריש**, וביותר דבחמיטה **ע"מ** חמיטה עד שלא קרמו פניה כ'

הטומאות, ועוד דליכא טעמא לחלק בזה ולומר דבחלות לא יהא חיבור אפי' בשאר טומאות], והא דלא ערבינהו לחלות בהדי מקרצות וככרות, כ' הגר"א משום דדוקא במכנס חלות איכא תנאה דע"מ להפריש, אבל במקרצות וככרות אפי' ע"מ שלא להפריש אינם חיבור, והוכיח כן מהא דבסיפא קתני כל האופנים שמודים בהו ב"ה דהו חיבור אפי' בטבו", כמכנס חלות ע"מ שלא להפריש, והאופה חמיטה ע"ג חמיטה משקמו פניה וכו', ואילו מקרצות וככרות ע"מ שלא להפריש לא קתני, וש"מ דבמקרצות וככרות אפי' שלא ע"מ להפריש אמרי ב"ה דלא הוי חיבור בטבו", ולכן תני בבא דמכנס חלות ע"מ להפריש בפני עצמה, ולא ערבינהו בהדי מקרצות וככרות.

ולא נתבאר בדברי הגר"א טעמא דמילתא, מ"ש דבחלות דוקא ע"מ להפריש אינו חיבור, ובמקרצות וככרות אפי' ע"מ שלא להפריש אינו חיבור. **ונראה** לבאר עפ"י מש"כ החזו"א הנ"ל דחלות איירי בחתיכות בצק שלא נערכו עדיין, וקרי להו חלות ע"ש חלת אהרן ולא ע"ש צורתן דעדיין לא נערכו, ומשו"ה דוקא היכא דדעתו להפריש חשיבי חתיכות נפרדות, וחיבור הנשיכה לא הוי חיבור בטבו", אבל כל שאין דעתו להפריש חשיבי כעיסה אחת ממש, שעומד לעשות ממנה ככר גדול ולפיכך הווי חיבור. משא"כ מקרצות וככרות שכבר נערכו, וכל אחת נפרדת בצורתה מחברתה, בכל גווני דיינין להו כשני דברים נפרדים שנתחברו בנשיכה, ולעולם לא מהני חיבור דנשיכה לאשוויי חיבור בטבו". [וזה איפכא מסברת החזו"א,

ומשמע להדיא דמפרש דהא דקתני סיפא ומודים וכו' קאי אכולא דמתני' ואף על רישא דמכנס חלות, וכן מפורש ברמב"ם (פ"ח ה"א) שכלל חלות בהדי ככרים וכולהו גווני דמתני' ועל כולם כ' דאינו חיבור בטבול יום ובשאר כל הטומאות הוי חיבור. ולד' הרמב"ם צ"ב מ"ט לא ערבינהו לבבא דמכנס חלות בהדי כולהו דסיפא, וכ' התויו"ט 'ואולי שבבית המדרש נשאלה שאלה זו בפניהם ואפליגו בה. והדר נשאלו האחרות ביחד. וסדרן רבינו הקדוש כן כל שאלה בפני עצמה' עכ"ל. ובביאור הגר"א כ' וז"ל הא דלא נקט כולהו בחד בבא, היינו לפי שדרך התנא לתפוס תחילה דבר הפשוט טפי, ואח"כ נקט כולהו בחד בבא, וכן הוא בזבין פ"ד הקיש על כצוצרא ואח"כ כליל כולהו בחד בבא עכ"ל.

והגר"א בא"ר כ' חידוש גדול לבאר טעמא דלא ערבינהו, וז"ל מקרצות כו'. והא דלא חשיב נמי חלות בהדיהו בחד בבא. משום דחלות במכנס ע"מ להפריש הוא דפליגי ב"ה ואמרו אינו חבור, אבל מכנס ע"מ שלא להפריש מודו כדקתני סיפא (מ"ב), ובמקרצות וככרות אפילו מכנס ע"מ שלא להפריש, קא סברי ב"ה דאינו חבור. תדע דקתני סיפא חלות ע"מ שלא להפריש, וכל הנך בבי בגוונא דמודו ב"ה, ולא קתני נמי מקרצות וככרות ע"מ שלא להפריש בהדיהו, מכלל דמקרצות וככרות אפי' ע"מ שלא להפריש נמי פליגי בית הלל עכ"ל. וכ"כ בחי' הגר"א דדברי הרמב"ם כראי מוצק דהא דקתני סיפא ומודים בשאר טומאות קאי אכולא מתני' ואף על המכנס חלות, [דאל"כ אמאי תני חיבור בטבו", הא פליגי בכל

בין קלות בין חמורות, לא נחלקו אלא בטבול יום **מפני שכבר טהר ואינו מחוסר אלא הערב שמש'**, עכ"ל, וכ"כ בהלכות (פ"ג ה"ח) וז"ל יש דברים שאינם חיבור בטבול יום ואע"פ שהן חיבור בכל הטומאות וכו' ומפני מה הקילו בטבול יום מפני שכבר טהר ואינו מחוסר אלא הערב שמש עכ"ל, והיינו דטבוי" קילא טומאתו שהרי נטהר בטבילתו מעיקר הטומאה, וגם הטומאה הקלושה שנשארה בו עומדת ליטהר ממילא כשיעריב שמשו, ואינו מחוסר שום דבר דשמשא ממילא ערבא. וכו' **החזו"א** וז"ל ונראה דכל הני דלא הוי חיבור בטבוי" וחיבור בשאר טומאות, אין חיבור בשאר טומאות אלא מדרבנן, דאי חיבור הוא מן הדין, לא גרע טבוי" משאר טומאות, וכן נלמד מל' הר"ש במ"ה עכ"ל. ביאור דבריו, דאילו היה זה חיבור מן הדין בשאר טומאות, למה ישתנה דינו לענין טבוי", אלא ע"כ דבכל הטומאות נמי לא הוי חיבור מדינא אלא רק מדרבנן, ולפיכך הקילו בטבוי" משום דקילא טומאתו וכמ"ש הרמב"ם.

אמנם כבר נודע שיש בדבר פלוגתא בירושלמי בחלה (פ"ג ה"ה) אם חיבור של נשיכה הוא חיבור מן התורה, ונפ"מ לענין חלה שאם נתחברו שתי עיסות בנשיכה נתחייבו בחלה מה"ת, והביא ר"ל ראייה ממתני' דידן מהא דקתני דאינו חיבור בטבוי", ש"מ דבשאר טומאות נמי דהוה חיבור אינו חיבור מה"ת, ואין חייבין עליו משום טמא, ור' יוחנן דחה דלעולם בעלמא הוי חיבור מה"ת, וטבוי" שאני דכתיב ביה טהור וטמא, טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך יעו"ש. וסברת ר"ל מובנת דאי נימא דבעלמא

שנקט להאי חילוקא לבאר שבחלות אינו חיבור בשאר הטומאות משא"כ בככרות הוי חיבור בשאר הטומאות].

אולם ברמב"ם (שם) לא נראה כדברי הגר"א, שכ' 'חלות או ככרים שכנסן והיו נושכות זו בזו ודעתו להפריש' וכו', ומשמע להדיא דאין חילוק בזה בין חלות לככרים, ובתרווייהו הדבר תלוי אם בדעתו להפריש או לא, והא דלא קתני במ"ב מקרצות וככרות שלא ע"מ להפריש צ"ל כמ"ש החזו"א וז"ל מ"ב, המכנס חלות ע"מ שלא להפריש האופה חמיטה, שבק התנא מקרצות וככרות, דהתם סתמא דעתו להפריש, שהן נפסדות צורתן, אבל חלות פעמים שעורך חלה גדולה ואין מפרישן, ולפי' ר"מ נקט חלות וה"ה למקרצות וככרות [ובא"ר כ' דככרות אף בדעתו שלא להפרישן אינו חיבור ולמש"כ אין הכרח מכאן אלא בסתמא] עכ"ל. והיינו דלעולם גם במקרצות וככרות הדבר תלוי בכך שדעתו להפרישן, והא דלא קתני לה במתני' אלא בחלות, היינו משום דבמקרצות וככרות סתמא דמילתא דרכו להפריד, שהרי רוצה שכל אחד יעמוד בצורתו, ולא שכיח בהו שיהא ע"מ שלא להפריש, ורק בחלות שעדיין לא נערכו פעמים שדעתו להפריש ופעמים שאין דעתו להפריש.

ביאור החילוק בין טבוי" לשאר טומאות

ה. **ובעיקר** החילוק בין טבוי" לשאר טומאות, כ' הר"מ בפיה"מ 'הכל מודים שכל אלו חבור בשאר טומאות

הוי חיבור מה"ת מ"ש דלענין טבו"י לא הוי
חיבור, אלא ע"כ דבעלמא נמי לא הוי חיבור
אלא מדרבנן, וגבי טבו"י הקילו, ודעת ר' יוחנן
צ"ב רב, דכיון דס"ל דחיבור של נשיכה הוי
חיבור מה"ת, למה לא יהא חיבור גם לענין
טבו"י, ויבואר להלן בעזה"י.

מוצש"ק במדבר תשפ"ג

שיעור ב

סוגיית הירושלמי בחלה [פ"ג ה"ה]

א. **ירושלמי** חלה (פ"ג ה"ה) ואם לאו מביא ד' רובעין ומשיך, [פי' דקאי אהא דתנן שם הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה, אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון, ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל, וע"ז אמרו בבבלייתא דאם אין לו עיסה אחרת שיש בה שיעור חלה, מביא ד' רובעין ומשיך, והיינו דעושה עיסה שאין בה שיעור חלה ומשיך אל העיסה המעורבת, ומצטרפת אל השאור הטבול לחלה, ומתחייבת אף היא בחלה ומפריש ממנה על השאור המעורב], הדא אמרה שהנשון תורה, א"ר אימי איתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל, רבי יוחנן אמר הנשון תורה, רשב"ל אמר אין הנשון תורה, והיינו דפליגי ר' יוחנן ורשב"ל בחיבור של נשיכה אי הוי חיבור מן התורה או רק מדרבנן, ומייתי הירושלמי ראה מהך ברייתא דהוי חיבור מן התורה, דאי נימא דהוי רק מדרבנן איך מפריש ממנה על השאור המעורב שהוא טבול מן התורה, ובסוף הסוגיא פריך לרשב"ל מהך ברייתא, ומשני תיפתר שבא השאור ג"כ מעיסת הנשון, והיינו דגם השאור שנתערב לא נתחייב מן התורה, אלא רק מכח חיבור דנשיכה דהוי חיבור מדרבנן, ושפיר קתני מביא ד' רובעין ומשיך, ור' זעירה מתרץ דכל הפלוגתא היא בנשון מאיליו אבל אם השיכו בידו כו"ע מודו שהנשון תורה, ואפי' את"ל דפליגי אפי' בהשיכו בידו, מתרצינן דרשב"ל

לטעמיה דאמר רשב"ל אמר חזקיה טבל בטל ברוב, ור' יוחנן אמר אין הטבל בטל ברוב, והיינו דר"ל סבר דמן התורה בטל השאור ברוב, וכל החיוב לתקנו אינו אלא מדרבנן, ושפיר קתני מביא ד' רובעין ומשיך דנעשה טבול מדרבנן, ופוסט את השאור המעורב שחיובו הוא ג"כ רק מדרבנן, ולפי"ז ר' יוחנן נמי לטעמיה, דכיון דסבר דטבל אינו בטל ברוב מן התורה, הרי מוכח מהברייתא הנ"ל דחיבור של נשיכה הוא מן התורה.

רבי חייא בר בא מחליף שמועתא, בעון קומי רבי יוסי את מה שמעת מן ר' יוחנן, אמר לון אנא לא שמעית כלום, אלא נפרש מיליהון דרבנן מן מליהון, דתמן תנינן המכניס חלות ע"מ להפריש ונשכו ב"ש אומרים חיבור בטבול יום וב"ה אומרים אינו חיבור, אמר רשב"ל ממה דתנינן אינו חיבור הדא אמרה שאין חייבים עליו משום טמא. ופי' **בביאור הגר"א** ממה דתנינן אינו חיבור, פי' בטבוי שטהור השנייה, הדא אמרת שאין חייבון עליו משום טמא, פי' אפי' אינו טבוי דהוי חיבור ונטמאו כולן, מ"מ אין חייבין עליו, פירוש דכיון דחזינן דמקילין כ"כ בטבוי, מסתמא אף בשאר טומאות אינו אלא מדרבנן. א"ל ר' יוחנן שנייא היא בטבול יום דכתיב ביה טהור וטמא טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך. פי' לעולם בשאר טומאות חייבין עליו דהוי חיבור מדאורייתא, והא דאינו חיבור בטבוי היינו משום דטבוי הוי טומאה